

Izhaja vsak
mesec na
2 polah in
velja za vse
leto 4 gl.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Uredništvo
in upravnništvo
nahajata se v
Frančiskan-
skih ulicah,
št. 16.

O pojmu „kupnih pravic“.

Po tožbi Gašperja J. proti Mihaelu M. po dru. M. zaradi 185 gld. je c. kr. okrajna sodnija v Litiji z razsodbo od 30. junija 1879, št. 5141, spoznala:

Toženi Miha M. kot zemljeknjižni lastnik od prvotnega zemljišča (Stammrealität) rect. št. 124 v zemljiščni knjigi Višnje Gore ločenega posestva vlož. št. 255, davk. občine Volavlske, je dolžan na tem zemljišči skupno (simultan) vknjiženo kupnino iz kupnega pisma od 25. svečana 1864, z 185 gld. z obrestmi in stroški te pravde v 14. dneh poplačati ali pa dovoliti, da si sme tožnik iz gori omenjenega ločenega posestva plačilo iskati.

Razlogi prvega sodnika:

Andrej J. kupil je s kupno pogodbo od 25. svečana 1864 od Štefana B., tedajšnjega posestnika zemljišča, rectf. št. 124, Višnje Gore, travnik in je na zemljišče Štefana B. kupnino 185 gld. in kupne pravice do omenjenega travnika vknjižil.

Kupne pravice Andreja J. so s prisojilno listino od 28. julija 1866, št. 1800, na Jerneja J. in s kupnim pismom od 12. svečana 1867 na tožnika Gašperja J. prešle.

Posestvo Štefana B. se je eksekutivno prodalo in ker ni zadostovalo skupilo, zgubil je Gašper J. svojo terjatev na tem zemljišči.

Na ravno tem posestvu Štefana B. in sicer na devetem stavku, vknjiženo je bilo zastavno pravo za kupne pravice Martina K. iz kupne listine od 8. svečana 1856 gledé odkupljenih pašnikov št. 3081 a, 3081 b, 3082 a in 3082 b in gozda št. 3083, davk. občine Volavlske, in za kupnino 104 gld. Te kupne pravice so z darilno listino od 5. maja 1858 na Mico K. in s kupnimi listinami od 23. aprila 1869, 27. prosenca 1871 in 3. sušca 1871 na toženega

Mihaela M. prešle, na čegar prošnjo so se te parcele od prvotnega zemljišča odtrgale in se je za nje v zemljiščni knjigi vložna št. 255, davk. občine Volavljje, odprla. V to knjigo so se tudi vse vknjižbe prvotnega zemljišča prenesle.

Na tej vložni št. 255 je skupno (simultan) tudi tožnikova terjatev vknjižena in ker je tožnik svojo terjatev na prvotnem zemljišči izgubil, išče plačila iz ločenega posestva. Zatoženi Miha M. ugovarja, da so njegove kupne pravice na devetem, nasprotnikove terjatve pa še le na 14. stavku prvotnega zemljišča vknjižene in da vknjiženje kupnih pravic pomenja, da si je hotel kupec pridobitev lastnine do kupljenih in posebno zaznamovanih zemljišč zavarovati tako, da bi poznejši upniki do kupljenih parcel nobene pravice ne imeli. V tem slučaju je samo pomota, da so se poznejši upniki tudi na vložno številko 255 davk. obč. Volavljjske prenesli.

Ta ugovor ni v postavi utemeljen in se nanj ne more ozir jemati.

Kupne pravice se morajo, kakor sploh pravice, po §. 295. obč. drž. zak. premakljivim rečem prištevati tako, da z vknjižbo v javne knjige te lastnosti zgubiti ne morejo. Iz tega uzroka se take pravice tabularnim upnikom nasproti le kot navadne terjatve smatrati smejo, katere po vrsti do plačila pridejo.

S tem, da je Miha M. odpisal kupljeno zemljišče od prvotnega posestva, postal je lastnik tega zemljišča in je moral do dneva odpisa vse na prvotnem posestvu vknjižene dolgove skupno prevzeti (§. 1. postave od 6. svečana 1869), kar je Miha M. tudi storil.

Ker je tožnikova terjatev skupno na vlož. št. 255 zavarovana, ima Gašper J. pravico po §. 15. z. p. plačilo iz tega zemljišča terjati in po §. 469. obč. drž. zak. ne more zgubiti prej terjatve, dokler ni izbrisana iz javnih knjig.

Če bo tožnik v resnici plačilo dobil ali ne, bo eksekucija pokazala.

Po tem takem je vse jedno, če je tožnikova terjatev pred onimi pravicami ali pozneje zavarovana, ker so za časa vknjiženja tožnikove terjatve po zatoženemu kupljene parcele bile del prvotnega zemljišča in so zastavljene za vse do odterganja vknjižene dolgove.

Iz teh uzrokov moral je Miha M. v tej pravdi propasti in se je po §. 24. postave od 16. maja 1874, št. 69, drž. zak. v stroške obsodil.

Na apelacijo toženega po dru. M. je višja sodnija z razsodbo od 29. oktobra 1879, št. 8510, prvo razsodbo potrdila.

Razlogi višje sodnije:

Razsodba prvega sodnika se je morala iz bistvenih in postavnih razlogov prvega sodnika potrditi.

Legitimacija tožnika je dokazana in pripoznana.

Glede prepirne stvari važno je le vprašanje, če je tožnikova terjatev vknjižena na posestvo toženega Mihaela M. pod vlož. št. 255, davk. občine Volavljje. To je toženi pripoznal in je tudi dokazano po izpisku iz zemljiških knjig. Zaradi tega ima tožnik pravico, iz tega zemljišča plačila iskati. Če bo pa tožnik vsled te tožbe ob svojem času tudi plačilo dobil, o tem ni zdaj govorice, ampak danes se ima samo formalizirati tožbena terjatev s sodnijsko razsodbo, kar je v §. 447. obč. drž. zak. utemeljeno.

Nebistveno je torej vprašanje, če so tudi druge pravice in v kakšni prednosti vknjižene. Prenešenje bremen na ločeno zemljišče vlož. št. 255, davk. obč. Volavljje, zgodilo se je že leta 1875, nad tem ni se nikdo spodtkikal; odlok je postal pravnomočen in zemljišče je po principu publicitete in specialitete za prenešana bremena zastavljeno.

Vprašanje, če so prenešana bremena ovržljiva, ne more se rešiti po poti ugovora, ampak še le po posebni tožbi.

Iz teh uzrokov se je morala pritožba odbiti.

Ker je bilo sumarično obravnavano, ni se smela vložiti revizijska pritožba.

Na podlagi teh razsodb je Gašper J. eksekviral zemljišče vlož. št. 255, davk. občine Volavljjske, katero se je 20. oktobra 1880 k št. 8479 prodalo.

Na dan oglašenja in likvidiranja dolgov prišel je Miha M. k sodnji in zahteval, da se mu celo skupilo izroči ali pa na mestu, kjer so kupne pravice za Martina K. vknjižene, svota, katero je dal za to zemljišče, namreč 600 gld., prisodi. Prva sodnija je to zahtevo odvrnila z odlokom od 27. septembra 1879, št. 6654, iz teh-le uzrokov:

Na devetem stavku je Martin K. po kupnem pismu od 8. svečana 1857 za kupne pravice na pašnike parc. št. 3081 a,

3081 b, 3082 a, 3082 b, in gozd parc. št. 3083 in za kupnino 104 gld. vknjižen.

Po cenilnem zapisniku de pr. 19. svečana 1880, št. 1455, obsega prodano posestvo ravno te parcele, katere so po listinah na Mihaela M. prešle, ča ravno po izvenknjižnem potu in Mihael M. se je končno na to zemljišče prepisal in s tem kupne pravice realiziral.

Ker so torej te kupne pravice že realizirane, morajo se pri razdeljenji skupila popolnoma prezreti. Gledé vknjižene kupnine 104 gld., katero so Martina in Mice K. dediči oglasili, mora se jim prisoditi, ker ni na nobeno drugo osebo prešla.

Na rekurz Mihaela M. po dru. M. je višja sodnija potrdila z odločbo od 21. grudna 1881, št. 15150, prvosodnijski odlok in to odločbo tako-le utrdila:

Če se pomisli, da je pri razdelitvi in spoznanji skupila od po eksekuciji prodanega posestva zemljiščna knjiga merodajna; če se pomisli, da je po izpisku iz teh knjig na devetem stavku prodanega zemljišča vsled kupne pogodbe od 8. svečana 1857 zastavno pravo za kupno pravico gledé zemljiščnih parcel št. 3081 a in b, 3082 a in b in 3083 in tudi za kupnino 104 gld. starega denarja vknjiženo, katera pravica in terjatev sta na jednajstem stavku na Mico K. prešle; če se pomisli, da je Mica K. s tem osobno pravo proti prodajalcu Štefanu B.— na to, da se mora kupne pogodbe držati ali pa njo odškodovati, in stvarno pravo zoper vsacega naslednega lastnika za hipoteko služečega zemljišča na to, da se sme, ako bi se pogodba ne izpolnila, iz hipotekarnega zemljišča odškodovati, pridobila; če se pomisli, da se v zemljiščnih knjigah to pravo na Mihaela M. ni preneslo in tudi po listinah ni dokazano, da bi Miha M. mesto Mice K. kako terjatev na skupilo staviti smel; če se pomisli, da se je Miha M. v listini od 11. julija 1873, s katero mu je Štefan B. dovolil zastavno pravo za kupnino 600 gld. vknjižiti, zavezal za Martina in Mico K. vknjižene kupne in zastavne pravice na svoje stroške brez ovire izbrisati, iz katere določbe se razvidi, da on gori omenjene pravice ni zahteval; če se pomisli, da po tem takem le Mice K. dediči to terjatev za svojo smatrati smejo in da so ti samo kupnino 109 gld. 20 kr. zahtevali, če se pomisli, da se Mihael M. tudi na realno dobrostojstvo (Gewährleistung) sklicavati ne more, ker

kupne pravice kot obseg kupčevega prava iz te pogodbe z vknjiženjem ne morejo stvarne postati, torej tudi njegovi sklepi iz od njega trdenega vknjiženja lastninske pravice odpadejo in je njegova zahteva, da bi se mu celo skupilo spoznalo, neopravičena, če se pomisli, da se mora na njegovo zahtevo po kupnini 600 gld. še le na 32tem stavku, kjer je vknjižena, ozir jemati in Mihael M. tudi ni terjal, da bi se mu na devetem stavku vknjižena kupnina 109 gld. 20 kr. spoznala, moral se je prvosodnijski odlok potrditi.

Na izvenredni revizijski rekurz Mihaela M. po dru. M. potrdila je najvišja sodnija ta odlok z določbo od 25. aprila 1882, št. 3269, glede na to, da Mihael M. postavne pravice do za Martina K. s kupno pogodbo od 8. svečana 1857 na zemljišči vlož. št. 255 davk. občine Volavije na devetem stavku vknjižene kupne pravice in do kupnine 109 gld. 20 kr. ni dokazal in da ni torej v rešitvah spodnjih sodnij niti ničnosti niti jasne krivice. — n.

Pravice naslednjih tabul. upnikov nasproti prejšnjim in pravice onega, ki je za družega dolg plačal. (SS. 1350, 1358, 1422 in 1423 obč. drž. zak.)

Z odstopnim pismom 6. junija 1873 odstopil je Franc K. Blažu T. svojo terjatev s 105 gld., katero je imel na podlagi izročilne pogodbe 18. prosenca 1850 dobiti pri svojem bratu Mihi K. Ta terjatev je bila vknjižena na posestvu urb. št. 403 ad Postojina, ki se je dne 5. maja 1876. l. eksekutivno prodalo.

Ko je cesijonar Blaž T. tožil za terjatev, ugovarjal je Miha K., da je že cedentu Fr. K. plačal na račun in sicer po svojem bratu Andreju K. 21 gld. 75 kr., po svojem očetu Jakobu K. 60 gld. 60 kr. in sam 1 gld., skupaj torej 83 gld. 35 kr. Z razsodbo 30. decembra 1875 št. 12591 je bil Blažu T. spoznan znesek 21 gld. 65 kr. brezpogojno, daljni znesek 83 gld. 35 kr. pa le s pogojem, da cedent Franc K. kot prostovoljni namestnik tožnikov z glavno prisego potrdi, da omenjenih plačil 83 gld. 35 kr. ni prejel. Ker poslednji te prisege ni hotel priseči, je bil torej Blažu T. le znesek 21 gld. 65 kr. prisojen.

Pri razdelitvi skupila gledé zastavljenega zemljišča je Blaž T. oglasil celo terjatev 105 gld., a z razdelilnim odlokom 9. februvarija 1877, št. 10395, se mu je z ozirom na omenjeno rzsodbo spoznal samo znesek 21 gld. 65 kr., daljni znesek 83 gld. 35 kr. pa prihranil onemu, kdor bode izkazal pravico do tega zneska. Ko bi se spoznalo, da terjatev 83 gld. 35 kr. ni likvidna, pripade ta znesek tab. upnikoma Blažu T. in Jezeffi H. na račun njunih pozneje vknjiženih terjatev.

Jakob K. je znesek 60 gld. 60 kr., katerega je bil plačal Francetu K., s cesijo 19. avgusta 1877 odstopil Andreju K.

Poslednji je s tožbo 10. oktobra 1879, št. 7730, zahteval rzsodbo, da Blaž T. in Jozefa H. spoznata, da je na zemljišči urb. št. 403 za Franceta K. vknjižena terjatev 105 gld. v znesku 82 gld. 35 kr. (katerega sta plačala Andrej in Jakob K.) lastnina tožnikova in da ima tožnik pravico, plačilo tega zneska iz zemljiščinega skupila zahtevati.

C. kr. okr. sodn. v B. je z rzsodbo 20. julija 1880, št. 3857, spoznala v smislu tožbe iz sledečih

razlogov:

Da sta tožnik Andrej K. in njegov cedent Jakob K. upniku Fr. K. zneske 21 gld. 75 kr. in 60 gld. 60 kr. res plačala, je dokazano z rzsodbo 30. decembra 1875, št. 12591. To plačilo morata pripoznati Blaž T. in njegov cedent Fr. K., ki veljata gledé cedirane terjatve 105 gld. za jedno osobo. Da bi se bil plačal znesek 82 gld. 35 kr. na drug način, ni nihče trdil.

Vpraša se le, potrebuje li tožnik za izterjanje plačanega zneska od prvega upnika Franceta K. tudi odstopno pismo?

Po §. 1358. drž. zak. dobi oni, ki je dolg družega plačal, pravice upnikove ter sme od dolžnika zahtevati, da mu povrne plačani dolg. Da mu upnik svoje pravice tudi formalno odstopi, ni neobhodno potrebno (§§. 1358, 1423 in 1426. drž. zak.), akoravno plačnik to lahko zahteva. Da bi bila Andrej in Jakob K. plačala z namenom darovati, se ni trdilo in se po postavi tudi ne more domnevati.

C. kr. deželna nadsodnija v Gradci je z rzsodbo od 3. novembra 1880, št. 9536, tožbo odbila iz teh-le

razlogov:

Tožnik trdi, da je znesek 82 gld. 35 kr., kateri se pri razdelitvi skupila ni za likvidnega spoznal, njegova lastnina. Da bi svoje zahtevanje opravičil, bi moral dokazati, da je prišla nanj terjatev od prvega upnika Franceta K.

Trditev tožnikova, da je z rzsodbo 30. decembra 1875, št. 12591, dokazano, da sta on in njegov oče Jakob K. plačala zneske 21 gld. 75 kr., z ozirom na §. 12. drž. zak. nikakor ni resnična. Ko bi pa tudi bilo to dokazano, bi samo plačilo ne zadostovalo, da bi tožnik „ipso facto“ pravno zadobil plačano terjatev. To bi se posebno v pričujočem slučaju smelo tem manj trditi, ker je vknjižena za terjatev zastavna pravica ter je kot lastnik terjatve vpisan še Blaž T.

Da je Franc K. plačani del terjatve tožniku odstopil, se še trdilo ni, in vendar bi bil odstop potreben, ako se hoče tožnik kot postavni naslednik prvega upnika smatrati. Na cesijo Jakoba K. ddo. 19. avgusta 1877 se tožnik ne more sklicevati, ker ni dokazano, da je Franc K. odstopil Jakobu K. znesek 60 gld. 60 kr., torej tudi poslednji ni mogel te terjatve dalje odstopiti.

Tožba torej ni opravičena.

C. kr. najvišje sodišče je z določbo 2. marca 1881, št. 2811 potrdilo prvosodn. rzsodbo iz sledečih

razlogov:

Naslednji zastavni upnik sme terjatvi, katero je eksekut pri razdelitvi skupila za resnično spoznal, le tedaj oporekati, ako more dokazati, da je pred njim vknjižena terjatev in torej tudi za njo dobljena zastavna pravica vgasnila. V pravdi Blaža T. zoper Miho K. izišla rzsodba 30. decembra 1875, št. 12591, pa v prvi vrsti izreče, da tedajni tožnik ni imel pravice, na podlagi cesije 6. julija 1873. l. od terjatve 105 gld. več zahtevati, kakor 21 gld. 65 kr., ker Franc K. mu ponudene glavne prisege ni prisegel. Iz te rzsodbe pa tudi sledi med Francetom in Mihom K. faktum, da je Franc K. na račun svoje terjatve prejel po svojem bratu Andr. K. 21 gld. 75 kr. in po svojem očetu Jak. K. 60 gld. 60 kr. — Vpraša se le, more li Andrej K. za plačano terjatev 82 gld. 35 kr. zahtevati tudi zastavno pravico. Je pa omenjena okoliščina nasproti

dolžniku kakor tudi prvemu upniku dokazana in odstopno pismo Blaža T. gledé na razsodbo brez moči, tedaj je imel Andrej K. nasproti Francetu K. tudi pravico zahtevati, da se mu povrne znesek 21 gld. 75 kr., katerega je sam plačal, in znesek 60 gld. 60 kr., katerega mu je plačnik Jakob K. s cesijo 19. avgusta 1877 odstopil, in da se mu tudi v smislu §§. 1350 in 1422. drž. zak. odstopijo sredstva zavarovanja, katero se je pridobilo za plačano terjatev.

Ako torej Andrej K. pri razdelitvi skupila brez formalnega odstopa zastavne pravice, katerega bi smel terjati, plačilo zahteva, bi pač, ker dolžnik Miha K. terjatve ne oporeka, Franc K. mogel ugovarjati, ne pa naslednji tabularni upniki, kateri niso dokazali, da ste terjatev in zastavna pravica vgasnili. Naslednji upniki se temu ne morejo protiviti, ako se popreje vknjižena terjatev izplača prvotnemu upniku ali pa njegovemu postavnemu nasledniku.

Ker torej toženca nista dokazala, da je zastavna pravica gledé prepirne terjatve vgasnila, in da imata pravico do z razdelilnim odlokom prisojenega zneska, in ker so se tožencema priznale terjatve v vrsti, katera njima pripada po stanji zemljiške knjige, se je morala prvosodnijska razsodba potrditi. —r.

Kolekovanje.

Pod to rubriko je bilo v št. 1. „Slov. Pravnika“ m. l. navedenih več slučajev, kako finančni organi rabijo pristojbinski zakon.

Ako so le kake določbe v naših postavah nejasne in dvomljive, trditi se mora to v prvi vrsti o pristojbinskem zakonu. Navesti hočem o tem le nekoliko opazek.

V nekem slučaju je eksekutor prisil, da se že razpisana eks. dražba popolnem ustavi, „ker je eksekut dolžnih 500 gld. c. s. c. popolnem plačal“. V teh besedah, s katerimi je hotel upnik samo utemeljiti vstavljenje eksekucije, našel je davkarski nadzornik pobotnico in naložilo se je upniku, da ima plačati trikratni znesek koleka za pobotnico po skali II., ker je bila prošnja kolekvana samo s 36 kr.

To nocijoniranje se mi ne zdi opravičeno. Kajti prošnja, da se ustavi eksekucija, se ne more smatrati za pobotnico in nikakor

ne odveže upnika dolžnosti, da še posebej izroči dolžniku pobotnico (§. 1426. drž. zak.). Dolžnik, ki je svoj dolg plačal, ima sicer pravico, a ne dolžnost zahtevati pobotnico. Kadar upnik pobotnico da, jo mora tudi postavno kolekovati. Dokler se pa pobotnica ni izročila, se tudi pristojbina ne more zahtevati.

Opomnim še, da je v navedenem slučaju upnik eksekutu tudi pobotnico vročil, ki je bila postavno kolekovana, in da samo v prošnji ni tega omenil.

Različno se ravna tudi pri kolekovanji sodnijskih poravnav.

Gledé zapisnikov velja pravilo, da se imajo kolekovati pri terjatvah do 50 gld. z 12 kr. in nad 50 gld. s 36 kr. V podlago izmerjenja tega koleka se povsod jemlje samo glavnica, ne pa tudi zastani obresti in sodnijski stroški. Ni mi znano, da bi tudi finančni organi drugače sodili o tem vprašanji. Pristojbina za poravnavo je izmeriti po skali II. Dosledno bi bilo, da se tudi tu samo glavnica v poštev jemlje. A finančni uradi so druge misli. V dotični znesek ne všttevajo samo glavnice, ampak tudi vse zastane obresti in stroške poravnave.

Poravnayo za 50 gld. je treba na pr. kolekovati z 12 kr. (za zapisnik) in z 19 kr. (za poravnavo po skali II.). Ako pa znašajo obresti in stroški z glavnico od 50 gld. skupaj nad 60 gld., zahtevajo finančni organi za poravnavo kolek 32 kr., a za zapisnik njim zadostuje kolek 12 kr. Da je to dosledno, se gotovo ne more trditi, a mislim, da tudi ni opravičeno. Pripeti se večkrat, da mora stranka samo zarad kolekov večji kolek plačati, ako ravno koleki, ki se morajo všttevati med sodnijske stroške, prouzročijo višji znesek, od katerega je po skali II. večji kolek izmeriti.

Nasprotno se pa pri pravnah, ki se končajo z razsodbo, ne všttevajo stroški in obresti v dotični znesek, ampak izmeri se kolek samo po izterjani glavnici.

Ako kdo toži za 200 gld., zadostuje pristojbina 2 gld. 50 kr. za razsodbo, akoravno znaša glavnica s stroški in obrestmi vred nad 200 gld. Ako bi bilo poprej omenjeno zahtevanje opravičeno, bi se moral tudi tu dosledno zahtevati za razsodbo kolek 5 gld.

Po sodnijskem redu velja pravilo, da se določi obravnava po vrednosti prepirne stvari. Obresti in stroški se nikjer ne všttevajo. Popolnem neopravičeno se mi pa zdi, ako se zaradi

stroškov zahteva večja pristojbina, kajti ti narastejo še le po tožbi in ravno tudi zaradi kolekov, ki se morajo plačevati.

Želeti bi bilo, da bi kak strokovnjak razjasnil in utemeljil, kaj je prav in kaj ni prav. Zaradi nejasnih določeb in različnega postopanja dotičnih organov stranke mnogokrat po nedolžnem škodo trpé. Vsakako bi bilo dobro, da se odpravijo „deleži zasačenja“ (ergreiferteile). Kdor ima dolžnost skrbeti za to, da erar ne trpi škode, in ga država za njegovo poslovanje plača, mora tudi to dolžnost vestno in pod svojo odgovornostjo spolnovati, in ni treba, da bi dobil po vrhu še nagrado za vsako posamezno „zasačenje“. Ako bi se to odpravilo, mislim, da bi se postopalo bolj previdno in vestno.

V—r.

Pravni običaji v Slovencih.

(Konec.)

Istina je, da je v dobi, ko je bil naš narod stiskan in zatiran od vseh stvari, mnogo pravnih običajev izmrlo, a živa resnica je tudi, da jih še mnogo živi med narodom. O tem je gotovo preverjen marsikateri národni uradnik, in kar se specijelno obiteljskega prava in obligacij tiče, narodni beležniki. Zgodi se čestokrat, da pravi kmet v teku pravde ali pri sklepanji pogodb: „pri nas velja pa to tako“ ali pa „mi si mislimo to stvar tako“ itd.

Da pa to svrho dosežemo, treba je zapisavati pravne običaje po nekakem navodu. Najbolj primeren je Bogišičev; zato ga tudi objavimo koncem tega spisa. Nabirati moramo v ta namen tudi pregovore pravnega pomena tako n. pr. „obljuba dolg dela“ ali „kdor prej pride, prej melje“ itd. in slednjič treba je preiskovati urbarije, kjer se še nahajajo po Slovenskem. Natisniti je treba ta pravna vprašanja v več sto iztisih ter jih razdeliti med narodne uradnike sosebno beležnike, duhovnike, dijake in učitelje. Ti gotovo ne bodo odrekli svoje pripomoči, ker je stvar sama na sebi tako važna za zgodovino našega naroda.

Naloga „Maticе Slovenske“ kot našega literarnega zavoda pa je, da tudi na to stvar svojo pozornost obrne. — Uredništvo „Slov. Pravnika“ bo gotovo tako prijazno ter objavilo take doneske.

Prepričani smo, da bodemo še mnogo tacega gradiva našli med našim narodom. Ako ne v vseh granih, našli bodemo gotovo mnogo pravnih običajev iz privatnega prava, specijelno iz obiteljskega in rečnega prava in iz obligacij. — Tedaj na delo! —

Aleksander Hudovernik.

Navod za zapisavanje pravnih običajev, kateri žive v narodu.

(Sestavljen po Bogišičevem „Naputak za opisivanje pravnijeh običaja, koji u narodu živu“. V Zagrebu 1867.)

I. Privatno pravo. (jus privatum.)

1. Obitelj. (*jus familiae*.)

a) Zadruga v obče.

Ker se zadruge ne nahajajo več po Slovenskem, izpustili smo dotična vprašanja.

b) Ožja rodbina.

- 1) V katerih letih se zaročajo in ženijo? — Ali se katerikrat dogodi, da starši zaročajo še nedorasle?
- 2) Koliko časa mine navadno med zaročitvijo in ženitvijo?
- 3) Kakšne navade so pri snubitvi in kako se zovejo posamezni sastanki?
- 4) Kdo gre snubit?
- 5) Kedaj smatrajo zaročitev za skleneno?
- 6) Kateri so navadni uzroki, da se zaročitev ovrže?
- 7) Kaj misli narod o svojevóljni razrušitvi zaročitve? Mora li ona, ki brez uzroka odstopi, drugo stranko odškodovati ali ne?
- 8) Ali se čestokrat zgodi, da kdo zaročeno pusti, ko jo je onečastil? Kaki so nasledki in kaj pravi narod o njem?
- 9) Dogodi se li katerikrat, da se kdo s premislekom ali brez premisleka oženi ali zaroči, ne da je bil pravi zakon razvezan?
- 10) Ako se je to dogodilo bona fide, smatra li narod prvi zakon za veljaven in zakonit, ali drugi?
- 11) Nahaja se li pri vas konkubinat; kaj so mu uzroki, kaj misli narod o njem in kako ga imenuje?

- 12) Se li nahaja kdo v vašem kraju, kateri se ropa nevest spomina; kaj mu je povod, in kako narod misli o njem?
- 13) Je li po narodovem mišljenju potrebno dovoljenje staršev za sklenenje zakona (možitev in ženitev); ako pa starši ne žive več, kdo daje tedaj dovoljenje?
- 14) Nahajajo se li starši, ki silijo otroke, da stopijo v zakon s takimi, kateri jim niso po volji; in graja li narod take starše?
- 15) Sklepajo li pri vas zakon privrženci različne vere in različne narodnosti, in kaj misli narod o tacih zakonih?
- 16) Koliko vrstni so zadržki sorodstva?
- 17) Do katerega kolena (gradus) je greh zakon skleniti po ljudskem mnenju?
- 18) Šteje narod med duhovno sorodstvo samo boterstvo, ali še katere druge odnašaje n. pr. pobratimstvo?
- 19) More li adoptovan otrok (posinovljenec) v zakon stopiti z zakonskimi otroci poočeta in z drugimi njegovimi sorodniki?
- 20) Ali skrbe navadno ljudje iz dobre h še, da se ženijo z ljudmi iz jednake hiše ali ne? Velja tudi za ženske?
- 21) Ali se ljudje ženijo navadno doma ali v tujih krajih, — samo v domači vasi ali tudi v sosednih?
- 22) Kako se dogovarja o doti? Kako še drugače imenujejo doto?
- 23) Kaj dobi nevesta navadno v doto — ali pripeljejo balo pred poroko ali po poroki k ženinu ali zajedno z nevesto?
- 24) Dajejo se li tudi nepremakljive stvari v doto?
- 25) Plača li kaj zet nevestinemu očetu ali njenim staršem ali pa nevesti samej?
- 26) Kakšni so glavni obredi pri ženitvi, t. j. (ne v cerkvi) na nevestinem domu, na potu v cerkev, pri ženinu, — v spalni sobi novozaročenih — drugi dan v jutro?
- 27) Kedaj pravi narod, da je svatba (ženitev) končana?
- 28) Plešejo li mladenči okoli kakšnega drevesa ali stola v znamenje, da je ženitev končana?
- 29) Daje li narod veliko važnost nevestinemu devištvu in hoče li kakšen dokaz imeti, da je bila nevesta devica?
- 30) Kakšne nasledke ima slučaj, da nevesta ni čuvala devištva do možitve?
- 31) Kake pravice in dolžnosti ima mož proti svoji ženi in kakšne žena proti možu?

- 32) V čem se izjavlja podložnost žene proti možu?
- 33) Na katere domače posle ima mož več vpliva in na katere žena?
- 34) Imata li zakonske posle, kateri so izključljivo posli jednega ali družega?
- 35) Ima li priženjenec isto oblast nad ženo, kakor zakonsk mož sploh, ali mu je žena menj podložna?
- 36) Pridrži li priženjenec svoje prejšnje hišno ime (vulgo), ali sprejme takoj hišno ime svoje žene, ko se je priženil?
- 37) Ima li narod imetje (premoženje) moževo in ženino za skupno, ali je le moževo, ali obdrži vsak svoje?
- 38) Čegavo je to, kar sta zakonska v zakonu z doto pridobila?
- 39) Čegava je obleka in perilo ženino?
- 40) Nahajajo se li stvari, s katerimi more žena razpolagati ne vprašajoč moža in katere so?
- 41) V kakšnem odnašaji je priženjenec ženinemu premoženju nasproti? Čegava je dota, katero je prinesel priženjenec na dom svoje žene?
- 42) Misli li narod, da je zakon za časa življenja zakonskih nerazrušljiv, in ako je to mogoče, kako se more zakon razvezati? Kakšni so mu uzroki?
- 43) Ako se zakon loči, kaj je z doto in z nedoraslimi otroci?
- 44) Ako ni otrok, komu pripade dota po ženinej smrti?
- 45) Zapoveduje li oče možki, mati ženski deci, oče odraslim, mati nedoraslim?
- 46) Misli li narod, da more oče s svojim sinom storiti, kar mu je drago?
- 47) Ostane li deca zmerom pod očetovo oblastjo, ali dokler ne spolni neka leta?
- 48) Kedaj pravijo ljudje, da je otrok stopil med mladeniče, oziroma med dekleta in se li to na kak način naznanjuje, n. pr. s spremembo obleke itd.
- 49) Ako se je sin oženil in je še mladoleten, ostane li še zmerom pod očetovo oblastjo, in ž njim tudi njegova žena in njegovi otroci?
- 50) Imajo li starši nad omoženo hčerjo še kako oblast?
- 51) Morejo li otroci imeti svojo osobino (premoženje), oddeljeno od očetovega premoženja in v čem to obstoji?

- 52) Misli li narod, da so otroci dolžni skrbeti za svoje starše, kadar se ti postarajo?
- 53) Šliši se li kaj o posinovljenji in kaj mu je povod? (adoptio?)
- 54) Kdo mora še v posinovljenje privoliti razen rodnega očeta?
- 55) Posinjujejo se li samo moški ali tudi ženske; — ali jemljejo za svoje otroke tudi odraščene fante ali dekleta?
- 56) Je li znan kak simbolični obred pri posinovljenju? (N. pr. da dene pooče posinovljenca v naročje?)
- 57) Kakšne pravice in dolžnosti vzameta na se posinovljenec in pooče (adoptivvater)?
- 58) Spremeni li posinovljenec svoje dosedanje ime?
- 59) Spremene se li s posinovljenjem razmere med posinovljencem in njegovimi pravimi starši in v kateri meri?
- 60) Kakšna je navadno razlika med starostjo adoptivnega očeta in adoptovanega otroka?
- 61) Dogodi se li katerikrat, da kdo posini človeka z otroci vred (arrogatio)?
- 62) Kakšne pravne razmere nastanejo, ako kdo vzame siromašno dete ter je odgoji?
- 63) Kakšne pravice in dolžnosti imajo nezakonski otroci proti svojim roditeljema?
- 64) Čegavo ime nosi navadno nezakonsk otrok?
 - c) Nasledstvo.
- 65) Se li napravljajo čestokrat oporoke?
- 66) Se li napravljajo oporoke pismeno ali ustno? — Koliko prič je navadno navzočnih?
- 67) So li pri napravljanji oporok tudi navzočni nasledniki ali ne, in ali je še kdo drug navzočen?
- 68) Zapuščajo li kaj za dušo in za druge pobožne namene in kateri so najbolj navadni slučaji?
- 69) Kaj dobi žena za možem in kaj mož za ženo?
- 70) Kakšna nagrada se da tistemu, ki oskrbuje premoženje sirote in za siroto skrbi?
- 71) Kdo nadzoruje to in komu daje skrbnik (tutor) račune o oskrbovanji sirotinskega premoženja?
- 72) Ako nima sirota nikakega premoženja, kdo tedaj za njo skrbi?
- 73) Skrbi li občina za take in kako?

- 74) V katerej starosti uživajo sirote popolnoma svojo pravico?
- 75) Kako razdeljuje narod rodovino v obče?
- 76) Razdeljuje li narod rodovino po moškej ali po ženskej vrsti ali ne?
- 77) Zna li narod za kake vrste sorodstva (gradus, koleno) in kako jih šteje?
- 78) Kako narod razdeljuje sorodstvo?; po krvi, mleku, po moškej ali ženskej vrsti? Katera imena pozna narod za posamezne sorodnike n. pr. strije, ujec itd.?
- 79) Koliko vrst boterstva pozna narod?
- 80) Kakšne razmere nastanejo iz boterstva?
- 81) Prevzame li navadno starejši ali mlajši sin posestvo?
- 82) Kakšne razmere so med sosedi; imajo li med seboj kake pravice ali dolžnosti?
- 83) Je li pri vas gostoljubnost v navadi? Kakšni običaji so vam znani pri sprejemanji gostov?

2. *Rečno pravo. (jus rerum.)*

- 84) Za katere pravne slučaje v narodu je neke praktične vrednosti razdelitev stvari v premakljive in nepremakljive?
- 85) Ali pozna narod take nepremakljive stvari, ki spadajo v stalen imetek rodbine in katerih žene ne morejo podedovati in kako jih narod imenuje?
- 86) Ali se morejo take nepremakljive stvari prodati?
- 87) Kadar se kupi ali proda neka glavna stvar, kaj misli narod o njeni pritiklini (pertinencia) n. pr. gredo li s hišo tudi peči, s konjem tudi uzda v posest družega itd.?
- 88) Na kakšen način se pridobi posest premakljivih in nepremakljivih reči?
- 89) Dogodi se li katerikrat prisvojenje (occupatio) polja, host, dobrav itd., kako se to navadno dogodi in kakšne pravne nasledke ima?
- 90) Kakšen pojem imajo ljudje o zakopanem blagu (zakladu)?
- 91) More li vsak iskati na tujej zemlji zakopano blago?
- 92) Kdor najde izgubljeno stvar, komu jo mora dati?
- 93) Ako več oseb isti čas jedno stvar najde, ali si jo dele, ali le razdele najdščino (finderlohn) med seboj in po katerem pravilu in v kateri meri?

- 94) Ako najde kdo na svojej zemlji tujo ovco, roj bučel itd., kaj napravi ž njim?
- 95) Ako je kdo na tujej zemlji brez zlega namena poslopje sezidal, kaj vsejal ali posadil, ali iz tujega blaga napravil novo stvar (specificatio); komu pripade poslopje, setev ali predrugačena stvar?
- 96) Čegava je stvar, bodi si da je imela prej gospodarja ali ne, kadar pozneje tujej stvari priraste (accessio); n. pr. voda naplovi jednemu delu zemlje na obalih še jeden del zemlje (alluvio), ali ga jednemu delu odtrga ter drugemu priloži (avulsio), čegavo je to?
- 97) Kadar v velikej reki nastane nov otok (insula in flumine nata), in kadar presahne reka (alveus derelictus), komu pripade ta prostor?
- 98) So li znani kakšni obredi, kadar prodajalec kupcu izroči kako premakljivo ali nepremakljivo stvar?
- 99) Kdor poseduje nepretrgano več let neko (premakljivo ali nepremakljivo) stvar, ne da jo je kupil ali na drug pravni način pridobil (usucapio), ali mu po narodovem mnenji ta stvar po vsem pripada ali ne?
- 100) Kedaj pripade posest dobljene stvari familiji in kedaj pojedincu?
- 101) Kakšna so pravila skupne posesti?
- 102) Drevesa, ki stoje prav na meji dveh posestev, so li obeh sosedov ali ne?
- 103) Kakšen razloček dela narod med posedovanjem (possessio) in lastnino (dominium)?
- 104) Kakšne meje so navadne med zemljama različnih gospodarjev in kako se imenujejo razne meje?
- 105) Misli li narod, da je sramota ali greh ali pa zločin, iz slabega namena prestaviti mejnike?
- 106) Je li dolžan sosed trpeti veje dreves, ki vise na njegovo zemljo, in sicer pod kakšnimi pogoji in kdo obira sadje?
- 107) Ima li kmet pravico, iti preko zemlje sosedove (serv. itineris), ako ne more drugače priti do svoje zemlje in po katerih pravilih?
- 108) So li med kmeti razmere navadne, po katerih ima jeden pravico pasti svojo živino na zemlji družega (serv. pascuae)

- ali napajati svojo živino na tuji zemlji ali potoku (servitus pecoris ad aquam)?
- 109) Dogodi se li katerikrat, da dovoli jeden družemu nasloniti poslopje (zidanje) na svoje in po katerih pravilih?
- 110) So li znani jednaki slučaji, v katerih ima jeden pravico za neki čas rabiti tuje konje ali vole, in kakšna pravila veljajo v teh slučajih?
- 111) So li pri vas znane katere služnosti (servitus, pravice) privatne ali javne?
- 112) Kako se navadno utemeljuje pravica služnosti in pri katerej priliki?
- 113) Kakšne pravice in dolžnosti nastanejo, kadar kdo zastavi premakljive ali nepremakljive stvari?

3. Obligacije.

- 114) Kake navade in simboli obstoje pri sklepanji pogodb?
- 115) Misli li narod, da je greh ali sramota ne obdržati kupljene stvari in ne spolniti dane obljube?
- 116) Kakšen pomen ima zadav (ara); kdo ga prejme, in kdo da in koliko navadno znaša?
- 117) Misli li narod, da je mogoče razveljaviti pogodbo zaradi prevare, zaradi prevelike ali premajhne cene, ali ker je bil jeden pogodnik maloleten (nedoleten) ali ne pri zdravej pameti?
- 118) Koliko je prič navzočnih pri sklepanji pogodb in kakšne so te priče?
- 119) Kaj je nasledek jamčenja za poroka in za obe stranki, ki sta sklenili pogodbo?
- 120) Kakšne so navade in forme pri sklepanji posameznih vrst pogodb kakor pri prodaji in kupu, pri zajemu, posojilni pogodbi itd.?
- 121) Kakšne pravice in dolžnosti izvirajo strankam iz jednacih pogodb?
- 122) Kedaj pravi narod, da je pogodba dovršena (perfectio contractus)?
- 123) Imajo li sorodniki pri prodaji nepremakljivih stvari predkupno pravico (jus promisseos), in sicer pod katerimi pogoji in v kakem redu?

- 124) Ali privrže kupec prodajalcu kak novec čez dogovorjeno ceno za dobro srečo?
- 125) So li kakšni posebni pogoji pri kupovanji živine, n. pr. da prodajalec dober stoji za skrivne napake itd.?
- 126) Ali zamenjujejo kmetje šestokrat njive, konje itd.; so li pri tem znani kaki posebni obredi, pogoji in predsodki?
- 127) Kako plačujejo navadno dolgove ali v denarjih ali v rečeh, ali v obrokih ali na jeden pot?
- 128) Kateri dan navadno plačujejo ali ob sv. Juriju, sv. Jakobu, ob novem letu itd.?
- 129) Kako plačujejo navadno obresti, ali v denarjih ali v rečeh n. pr. v poljskih pridelkih?
- 130) Pod katerimi pogoji posojujejo kmetje drug družemu žito za setev in druge stvari, ki se zopet v enakih stvareh vračajo (res fungibiles)?
- 131) Je li kaj posebnega pri sklepanji pogodb, s katerimi da drug drugemu hišo v najem ali zemljo v zakup itd. in katere pogodbe take vrste so najbolj navadne?
- 132) Kakšni so navadni pogoji pogodbe zastran osebnega dela težaka (locatio, conductio operarum), in kak pomen ima pri tacih pogodbah zadav (ara.)?
- 133) Kako se plačujejo delavci?
- 134) Kakšni običaji in pogoji veljajo pri posojanji ali najemanji živine za delo ali oplodjenje?
- 135) Pomagajo li težaki (delavci) jeden drugemu pri delu in pod katerimi pogoji?
- 136) Ali delajo pri vas nekateri samo za jed in pijačo, pa brez odškodovanja in kako se to imenuje? Kako je s tlako?
- 137) Se li zbirajo pri vas mladeniči in dekleta na sastanke, kjer vsak za se dela (n. pr. preja) in kaj je tu posebnega?
- 138) Kakšni dogovori in pogoji veljajo pri nakladanji robe na vozove, brode itd. in kako jamči (stoji dober) prevoznik nasproti trgovcu?
- 139) Poznajo li pri vas sprego, kjer nekoliko kmečkih hiš odloči nekoliko konj ali volov itd., da jim uzajemno služijo; kakšne razmere v tem slučaju nastanejo?
- 140) Dajejo li pri vas jeden drugemu živino v rejo? Kako si dele dobiček?

- 141) Kakšne razmere in pogoji veljajo med ribiči, kateri skupaj ribarijo?
- 142) So li znani kaki posebni obredi ali simboli pri darovanju nepremakljivih stvari?
- 143) Dogodi se li katerikrat, da kdo darovano stvar vzame zopet nazaj in iz katerih razlogov?

II. Javno pravo. (jus publicum.)

A) notranje državno pravo. (jus publ. internum.)

1. *Država in občina.*

- 144) Kaj misli narod o državnej formi in oblasti, ali se rad podvrže njenim naredbam?
- 145) Nosi li rajši državna ali občinska bremena?
- 146) V kakšnej razmeri stoji občina proti državnej oblasti?
- 147) V kakšnej razmeri stoji občina s cerkvijo in cerkvenimi služabniki?
- 148) V čem obstoji navadno občinsko premoženje?
- 149) Ima li občina svoje pašnike, hoste itd. in kako se porabljuje?
- 150) Imajo li pri vas bratovščine ali cehe, kaj jim je glaven namen, kako so ustrojene, kake pravice in dolžnosti imajo članje itd.

2. *Državljansko in kazensko postopanje. (proc. civ. et poen.)*

- 151) Zgodi se li katerikrat, da razsodijo kmetje katero stvar med seboj; kakšni so ti sodniki in kdo jih izvoli?
- 152) Kakšne morajo biti priče, da se jim verjame?
- 153) Ali more po narodovih mislih sin pričati za ali zoper očeta, oče za ali zoper sina, hlapec za ali zoper svojega gospodarja itd. in to sosebnost v civilnih pravnih?
- 154) Nahajajo se li ljudje, katerim se nikakor ne dovoli, da pričajo?
- 155) Poznajo li pri vas več vrst zakletve n. pr. naj mi koča zgori, če ni res, kar pravim itd.?
- 156) V katerih slučajih si iščejo ljudje sami pravice, ne da bi se obrnili do sodnije?
- 157) Ali vam je znana kaka posebna eksekucija proti dolžnikom?

- 158) Upotreblja li narod kaka sredstva, da bi zaprečil neke zločine in prestopke?
- 159) Kakšne pojme ima narod o sramoti in časti, voli li rajši bolj strogo kazen nego sramoto?
- 160) Katero kazen drži narod za težjo in bolj sramotilno?
- 161) Se li ljudje maščujejo za neke zločine in kateri so ti zločini?
- 162) Kako misli narod o tistih osobah, ki so zaradi pomanjkljivih dokazov kazni utekli?

3. *Kazensko pravo. (jus poenale.)*

- 163) Da se kdo kaznuje zaradi zlega dela svojega, treba je li po narodovem mnenji, da je imel slab namen n. pr. A. je nehote ubil B; kaznuje naj se li A. tako, kakor da ga je z namenom ubil?
- 164) Kakšen razloček dela narod med zločinom in grehom, med zločinom in prestopkom?
- 165) Katere slučaje šteje narod v prvo, katero v drugo in katere v tretjo kategorijo?
- 166) Kateri zločini in prestopki so v očeh naroda težji nego v kazenskih postavah in kateri zopet lažji?
- 167) Kateri zločini in prestopki so najnavadnejši v Vašem kraju?
- 168) Katere okoliščine obtežujejo neke zločine n. pr. pri tatvini ulomljenje vrat, tatvina, storjena po noči ali ob času požara itd.?
- 169) So li po narodovem mnenji pomagači in skrivači tiste kazni vredni, kakor ki je zločin dovršil?
- 170) Kak razloček dela narod med poskušanim in dovršenim zločinom?
- 171) Misli li narod, da zasluži isti večjo kazen, ki je ubil poštenega človeka ali pa, ki je reveža okral, kakor tisti, ki je ubil nepoštenega ali pa bogatina okradel itd.?
- 172) Je li detomor v navadi pri vas in kaj so mu uzroki?
- 173) Dovrši se li kedaj samomor in zaradi česa?
- 174) Drži li narod odgnanje telesnega ploda za greh ali za hudo deljstvo?
- 175) Je li v očeh narodovih tatvina ali rop težji zločin?
- 176) Razločujejo li pri tatvini razne okoliščine n. pr. kdo je kradel, koliko je ukradel, in kdo je bil okraden?

- 177) Okradejo se li katerikrat sorodniki in ima li norod poseben izraz za to tatvino?
- 178) Kadar kdo iz tujega drevja vzame sadje, da se naje, drži narod to tudi za tatvino, sosebno če je to popotnik storil?
- 179) Koliko plača tisti, ki je tujo živino ukral ali ubil? Ali da samo živino nazaj ali mora pa več plačati, kakor je bila živina vredna?
- 180) Kaj misli narod o lovu ptic in zverine v tuji ali občinski hosti ali o lovu tic v tujem ali občinskem potoku?
- 181) Kaj misli narod o devastaciji in palitvi tujih ali občinskih host?
- 182) Ali se v Vašej okolici čestokrat devastirajo hoste in zakaj?
- 183) So li pri vas navadni prestopki proti javnemu zdravju, n. pr. prodaja gobove živine, ali nezdravega mesa itd.?
- 184) Kako razločuje narod prestopke in zločine proti nrvnosti n. pr. posilstvo devic in žena, javna nečistost, krvosramnost, zapeljevanje devic itd. po teškoči in kako jih kaznuje?
- 185) Sme li dekle, ki se je s kom pečala, da se vidijo nasledki, še nositi deviško obleko, in kako se obnašajo proti njej njene dosedanje prijateljice in kaj pravi narod k temu?
- 186) Kaj misli narod o pijanstvu in vlačugarstvu?
- 187) Kaj imenuje narod kontrabant?
- 188) Kaj misli narod o krivem pričanji in priseganji pred sodnijo?
- 189) Kaj misli narod o posameznih kaznih, zdé se mu li za neke zločine preostre ali premehke, in kako sodi o kaznih, katere so nekdam veljale n. pr. tortura, palica itd.?
- 190) Kateri so v občé uzroki, da se nekateri zločini in prestopki tolikokrat ponavljajo v Vašej okolici? Ne upliva li tu lega okolice, značaj prebivalcev itd.?
- 191) Se li dogode zločini ali prestopki, katere je pouzročila prazna vera ljudstva in katere zločine ali prestopke zopet zapreči prazna vera?
- 192) Kateri zločini sosebno slabo uplivajo na moralnost, premoženje, izobraženost itd.?

B) Mednarodno pravo. (jus publ. extern.)

- 193) Kako misli narod o tujej državi ali o tujem narodu; misli li, da je za časa miru dolžan s tujim narodom v prijateljstvu živeti?

- 194) Loči li prosto ljudstvo narode po narodnosti, veri ali po mejah in zakaj?
- 195) Ima li narod kake pregovore, anekdote ali zabavljiice za ljudi, ki so druge narodnosti ali druge vere?
- 196) Drži li narod vojsko za potrebno stvar?

Konec.

Navod, kako naj se zapisujejo pravni običaji:

- a) Zapiše se najprvo kraj ali okolica, potem še le dotični običaj. Omeni naj se tudi, ali je običaj v več krajih znan in s kakšnimi varijantami, potem ali še živi običaj, ali je pa že izmrl in kedaj je izmrl.
- b) Zapisujejo se naj samo fakta in sicer kolikor mogoče tako, kakor jih je nabiralec slišal.
- c) Navedejo naj se običaju v potrdbo tudi razni slučajji.
- d) Jako važna so tudi imena, s katerimi nazivlja narod razne pravne razmere, posle, zločine, dela, osebe, ki kaj dovrše ali se nahajajo v nekakih razmerah drugim osobam nasproti; (n. pr. prodaja, posojilo, uboj, tatvina, prodajalec itd.), zato naj se ti izrazi jako natančno zapisujejo. Ž njimi moremo dopolniti našo juridično terminologijo. Ptujke naj se tudi natančno zapisujejo, ker nam mogo pojasniti postanek nekaterih običajev.
- e) Važni so tudi pregovori in izreki pravnega pomena.
- f) V mnogih krajih nahajajo se običaji, katerih se je narod zaradi priločnosti poprijel. V tem slučaju naj se tudi nasprotni običaj zapiše.
- g) Nabiralec naj se ozira le na narodni običaj in na narodno mišljenje, nikakor pa ne na pisane zakone, kateri so že takó znani.
- h) Važni so tudi urbarijalni odnošaji.
- i) Kjer se nahaja kaka posebna vrsta trgovine, pridelkov, prometa ali obrta, naj se tudi to zapiše.

Aleks. Hudovernik.

Skrbite o pravem času za odpis in prepis kupljenega zemljišča!

§. 339 ob. sod. r. in dvor. dekr. od 11. avgusta 1827, št. 2300, just, zb. zak.

France Strah iz Gmanje prodal je s kupnim pismom dne 29. maja 1863 Martinu Miklavčiču svoje posestvo rekt. št. 5 višnjegorske grajščine, izvzemši polovico hoste, imenovane „gojzdek“ (parc. št. 692/1, 692/2.)

Martin Miklavčič bil je potem na podlagi kupnega pisma vknjižen kot lastnik na prej omenjenem posestvu, ne da bi se bila odpisala zgorejšnja gozdna polovica, katero si je izgovoril France Strah. France Strah prodal je s kupnim pismom dne 16. grudna 1872 ta gozd Marijani Magovic, katera ga je tudi do božiča 1880 vživala, ne da bi ga bila si odpisala od glavnega posestva.

V eksekuciji Martina Dolenca proti Martinu Miklavčiču cenilo se je posestvo Martina Miklavčiča. V dotičnem cenilnem zapisniku niso našteti posamezni kosi posestva po katastralnih številkah, ampak z domačimi imeni. Med temi deli nahajala se je tudi navedena hosta „gojzdek“, cenjena na 400 goldinarjev.

Posestvo bilo je potem prodano na javni dražbi, kupil ga je Janez Javornik.

S prisojilnim pismom ddo. 8. julija 1878, št. 3820, izročilo se je Javorniku celo posestvo, na katero je bil Miklavčič vknjižen.

Na podlagi tega pisma bil je potem z odlokom dne 19. septembra 1878, št. 5095, Janez Javornik kot lastnik na prej omenjeno posestvo prepisan.

S tožbo dne 18. marca 1881, št. 1365, prosil je Janez Javornik kot lastnik na javni dražbi kupljenega posestva in glede na to, da je na njega prepisano, razsodbe:

„Marijana Magovic ima njemu hostno parc. št. 692/2, katera je del njegovega na javni dražbi kupljenega in njemu izročenelega posestva rekt. št. 5, grajščine višnjegorske, prepustiti v neomejeno posest in vživanje itd.

Tožena je samo ugovarjala, da ta parcela hoste, katero zahteva tožnik, pri izvršbeni cenitvi nij bila cenjena, kar bodo potrdili

cenilni možje, kateri so ob svojem času cenili posestvo Martina Miklavčiča, kakor tudi ta sam.

Ti možje kot priče zaslišani so res potrdili, da tista polovica (št. 692/2) hoste, katero si je od nekdanj pridržal Strah in jo je potem prodal Magovki, nij bila cenjena in da so drugo polovico nalašč zaradi tega nižje cenili.

Glede na te izpovedbe je c. kr. sodnija v Zatičini z razsodbo dne 10. oktobra 1881, št. 3747, prošnjo tožnika odbila, opiraje se na dvorni dekret od 11. avgusta 1827, št. 2300, just. zbirk. zak., po katerem se mora prisojilno pismo eksekutivnemu kupcu v smislu §. 339. obč. sod. red., §. 424, in 425. a. drž. zak. sestaviti na podlagi cenilnega zapisnika in dražbenih pogojev. — Če ravno se ne razvidi iz cenilnega zapisnika, pravi prvi sodnik, je li cela hosta „gojzdek“ cenjena ali ne, je vendar po izpovedbi zaslišanih prič, katere so bile ob svojem času cenilci, dokazano, da ta polovica nij bila cenjena, da se torej tudi nij mogla prodati in vsled tega tudi ne kupcu izročiti; tožnik nijma nobenega naslova niti do lastnine niti do posestva te polovice hoste.

Na pritožbo tožnikovo ustregla je nadsodnija v Gradci z razsodbo dne 31. grudnia 1881, št. 15634, tožbi tožnikovi iz sledečih

nagibov:

Tožena je pripoznala, da je parc. št. 692/2, skladni del posestva, katero je tožnik na javni dražbi kupil, kakor tudi, da se je tožniku izročilo to posestvo v last, in da se je na njega zemljiščno — knjižno prepisalo

S prepisom je tožnik vsled §. 441. obč. drž. zak. pridobil lastnino prej omenjenega posestva in kot lastnik v smislu §. 354. ob. drž. zak. tudi pravico zahtevati, da mu tožena prepusti posest vprašavne hoste.

Če je tudi istina, da je tožena kupila s kupno pogodbo dne 16. grudnia 1872 od Franceta Straha polovico hoste št. 692/2, vendar se pa mora ona glede na to, da ob svojem času nij skrbela za odpis in prepis, tožniku kot lastniku glavnega posestva umakniti.

Na vgovor tožene, da omenjena parcela nij bila cenjena in torej tudi nij mogla biti prodana, se nij ozirati, ker je bilo po-

sestvo celo, kot celota, v eksekucijo vzeto in prodano, in ker se to, da jeden kos ali drugi nij bil v eksekutivno dražbo potegnen, ne razvidi niti iz cenitvenega akta niti iz dražbenih pogojev.

Na revizijo tožene je najvišja sodnija na Dunaji potrdila z določbo od 13. aprila 1882, št. 2842, nadsodnijsko odločbo iz njenih nagibov. —1.—

H kompetenci pri vodo-pravnih zadevah.

V tožbi de praes. 5. maja 1881, št. 3503, ki jo je vložil J. D. proti V. M. in *possessorio summarissimo* pred okrajno sodnijo v Poděbradu, izrekla se je prošnja za rzsodbo, „da je V. M. s tem, da je dne 25. in 26. aprila 1881 jarek parc. št. 291 v L. iztrebil ter iz jarka izmetano blato na njivi parc. št. 291 podoral, J. D. v sopošesti do omenjenega jarka motil.“ — Toženi je proti tožbi odgovarjal, da sodnija ni kompetentna, ter naglaševal, da služi dotični jarek k odpeljavi in odtoku vode, tako, da je bil še celo zavezan, ga iztrebiti in očistiti, kakor to zaukazuje §. 11, vodo-pravnega zakona za Česko. Povdarjal je konečno, da je po §. 75 ravno istega zakona k rzsodbi v tej zadevi jedino le politična oblast opravičena.

Prva sodnija odbila je z rzsodnim odlokom od 13. julija 1881, št. 5060 ugovor inkompetence.

Razlogi:

Ugovor, da ta zadeva spada v pristojnost politične oblasti, in da sodnija o njej soditi ne sme, ni opravičen. Istina je sicer, da spadajo po §§. 11 do 17 in 75 vodo-pravnega zakona vse zadeve, tikajoče se porabe, napeljanja vode in brambe pred njo, v kompetenco politične oblasti; ali predležea tožba ne tiče se jednake zadeve. Predmet tej tožbi je samo motenje v posesti do paše in do porabe trave, pri čemer je pa okolščina, da je ta trava rastla v jarku, služečem k odpeljavi vode, čisto brez vsakega pomena.

C. kr. nadsodnija v Pragi pozvala je pred vsem vladno namestništvo, da naj svoje mnenje izreče, ter je potem z odločbo

od 15. novembra 1881, št. 33370, vstregla inkompetence ugovoru in celo stvar zavrnila pred politično oblast.

Razlogi:

Če ravno tožnik v svoji tožbi trdi, da se stvar suče samo okrog pravice, da je smel do sedaj v dotičnem jarku travo kositi ter živino pasti, in da se do sedaj za jarek kot jarek nikdo brigal ni, je vendar samo politična oblast presoditi opravičena, je li vsled izčistenja jarka tožnik v svoji pravici, v tem jarku živino pasti in travo kositi žaljen ali ne. Prepirno je torej v prvej vrsti vprašanje, ali je tožnik v svoji pravici do paše in košnje po dejanju toženega žaljen, katero dejanje se po §§. 10, 11, 17 in 75 vodopr. zak. v zvezo s porabo, odpeljavo vode in z brambo pred njo postavi mora. O tem pa imajo soditi politične oblasti.

Z določbo od 7. februvarja 1882, št. 1409, pa je najvišji sodni dvor pokončal nadsodnijsko odločbo ter nadsodnji naložil, da ima meritorično odločbo izreči in sicer ne gledé na ugovor inkompetence.

Razlogi:

V tem slučaju se — kakor je v tožbi povedano — prepir ne suče okrog stvari, ki bi bila po §. 75. dež. zak. od 28. avgusta 1870 l. v zvezi s porabo, odpeljavanjem ali z napeljavanjem vode. Prepir suče se samo okrog zadnje faktične posesti, do pravice, pasti in travo kositi v jarku, ki se vleče mej tožnikovim poljem in mej toženega poljem, in ki je skoraj vedno suh. Brez pomena pa je, če trdi toženi, da je to navaden vodni jarek, ki ima namen, da se po njem odtakajo vode, ki so se pri deževjih na sosednjih poljih nabrale. Ne gledé na to, da imé, ki ga daje ta ali ona stranka prepirnemu predmetu, ni merodajno pred sodnijo, je pa v tem slučaju tudi dokazano, da se o vodnem jarku v zmislu zakona govoriti ne smé, in da mora toženi to sam pripoznati, ker je sam izpovedal, da je jarka dnò moral s plugom preorati, če je hotel odpraviti rušo, iz česar pa se razvidi samo ob sebi, da se ta jarek ne more identificirati s pravilnim vodotočnim jarkom.

J. U. Dr. M. Pacák.

Slovenščina pred sodnijami.

C. kr. okrajna sodnija v Idriji izdala je ravnokar naslednji nadsodnijski intimat: Po rekurzu Jakoba Kavčiča in tovarišev proti tukajšnjemu odloku od 10. marca 1882, št. 1061, o katerem se je proti Matevžu Otrinu — zaradi priznanja služnosti do pota čez parcelo št. 719 davčne občine Žirovski Vrh c. s. c. — v slovenskem jeziku vložena tožba iz uzroka, da ni sestavljena v navadnem dežel-nem jeziku, odbila, je c. kr. nadsodnija, — gledé na to, da se morajo na podlagi justičnega ministra ukaza od 18. aprila 1882, št. 20513 ex 1881 z ozirom na justičnega ministra ukaze od 15. marca 1862, št. 865 in od 20. oktobra 1866, št. 1861, v slovenskih pokrajinah nadsod-nijskega graškega okrožja sprejemati pravne tožbe, če so se vložile v slovenskem jeziku — rekurzu vstregla, pokončala prvosodnijski odlok dato 19. marca 1882, št. 1061 ter c. kr. okrajni sodnji naložila, da ima tožba Jakoba Kavčiča in tovarišev brez ozira na uzrok prvega odbitja po zakonu rešiti. (Nadsodnijska odločba od 19. maja 1882, št. 6279.)

Stroški mobilarne eksekucije v izterjanje davkov nimajo zakonite zastavne pravice na nepremakljivosti.

C. kr. davkarija v Litiji je stroške mobilarne eksekucije, katere je porabila za izterjanje davkov, pri razdelitvi skupila M. G. posestva oglasila in hotela, da bi se jej iz skupila prisodili. Prva sodnija je z odlokom od 12. novembra 1881, št. 9712, to zahtevanje odvrnila rekoč, da taki stroški nimajo jednake pravice z realnimi eksekucijskimi stroški. Na rekurz c. kr. finančne pro-kurature v Ljubljani je c. kr. višja sodnija z odločbo od 8. sušca 1882, št. 3195, prvi odlok potrdila in to odločbo tako-le vtrdila:

Stroški mobilarne eksekucije za izterjanje davkov nimajo po postavi zastavne pravice na nepremakljivosti, dalje tudi ni dokazano, da so oglašeni stroški na prodanem posestvu intabu-lirani bili, in slednjič so se ti stroški potrošili na drug zastavljeni predmet in ne na tega, čegar skupilo se ima razdeliti.

Na izvenredni rekurz c. kr. finančne prokurature je najvišje sodišče z določbo od 23. maja 1882, št. 5795, prvi odločbi potrdilo, češ da niso dokazani uzroki dvornega dekreta od 15. svečana 1833 leta, št. 2593. just. zbirke zakonov. —n.

O pravni terminologiji.

(Dalje.)

C.

Dachtraufenrecht, pravica do kapa.
Dafürhaften, dober biti za kaj, odgovoren biti.
Dafürhaftung, odgovornost.
Darangabe, ara.
Darleihen, das, zajem.
Darlehensvertrag, zajemna pogodba.
Darleiher, zajemodavec.
Depositen-, hranilni, depozitni.
„ -Amt, depozitni urad.
Depositum, depozitum, poklad.
Dienstgeber, službodajnik.
Dienstherr, gospodar.
Dienstlohn, službina plača.
Dienstvertrag, službina pogodba.
Dienstbar, služen.
Dienstbarer-Grund, služno zemljišče.
Dienstbarkeit, služnost.
Dingen, najeti.
Dinglich, rečen.
„ -Recht, rečno pravo.
Dispens, dispens, oproščenje.
Domicil, domovališče, domicil.
Domiciliren, einen Wechsel, menjici dati domovanje.
Domicilirung, domiciliranje.
Domicilant, domicilant.
Domicilat, domicilat.
Durchfuhr, prevoz.

Durchfuhrs- prevozni.

„ -Handel, prevozna kupčija.

„ -Zoll, prevoznina.

Durchführen, prevoziti, izvesti.

„ die Grundsätze, izvesti vodila, načela.

Durchgang, prehod, prehodišče.

Durchlaucht, Jasnost, Svetlost.

Durchschnitt, povprečje.

„ im Durchschnitt, povprek.

Durchschnitts-, povprečni.

„ -Preis, srednja cena.

E.

Echt, pristen.

Echtheit, pristnost.

Edikt, edikt, oglas.

Ehe, zakon.

„ -Aufgebot, oklic.

„ -Band, zakonska zveza.

„ -Brecher, prešestnik.

„ -Bruch, prešestvo.

„ -Contract, zakonska pogodba.

„ -Dispensation, ženitvena dispenciacija, oprvičenje.

„ -Gatte, mož, soprog.

„ -Gattin, žena, soproga.

„ -Hinderniss, zadržek zakona.

„ -los, neoženjen, neomožen.

„ -losigkeit, brezzakonstvo.

„ -Pacten, ženitni dogovori.

„ -Scheidung, ločitev zakona.

„ -Scheidungsklage, ločilna tožba.

„ -Stand, zakonski stan.

„ -Streitigkeiten, zakonske pravde.

„ -Trauung, poroka.

„ -Trennung, razdruženje zakona.

„ -Verlobniss, zaroka.

Ehelich, zakonsk.

Ehelichen, oženiti, omožiti se.

Ehelicherklärung, pozakonjenje.

Eid, prisega.

Eides-, prisežen.

„ -Ablegung, priseganje.

„ -Ablehnung, odvrnenje prisega.

„ -Anbietung, ponudba prisega.

„ -Antretung, nastop prisega.

„ Bruch, prelom prisega.

„ -Formel, besede prisega, prisežna formula.

„ -statt, mestu prisega.

„ -stättig, prisego namestiven.

„ eine eidesstättige Aussage; prisego namestivna izpoved.

Eidlich, pod prisego.

„ (Manifestationseid), manifestacijska prisega.

Eigen (Jemanden gehörig), lasten.

„ eigener Wechsel, lastna menjica.

Eigenberechtigt, svojepraven.

Eigenberechtigung, svojepravnost.

Eigenhändig, lastnoročen.

Eigenmächtig, samosilen, samolasten.

Eigenschaft, lastnost.

Eigenthum, lastnina, last.

Eigenthümer, lastnik.

Einantworten, prisoditi.

Einantwortung, prisodba.

„ eksekutive, eksekutivna prisodba.

„ Urkunde, prisojilna listina.

„ Verordnung, prisojilen ukaz.

Einbringlich, iztérljiv.

Einbringlichkeit, iztérljivost.

Einbringung der Klage, podanje tožbe.

Einer für Alle, und Alle für Einen, jeden za vse in vsi za jednega.

Einfach, enojen, prost.

Einfall, napad, vlom.

Einfrieden, ograditi.

Einführen, vvesti, vpeljati.

„ Jemanden in den Besitz, vvesti koga v posest.

Einführungs-, vvodni, vpeljavni.

- Einführungs-Gesetz, vpeljavni zakon.
Eingabe, vloga.
Eingeborener, rojak, deželan.
Eingeburt, deželanstvo.
Eingeständniss, priznanje.
Eingriff in das Eigenthum, poseg v tujo last.
Einhändigen, vročiti.
Einhändigung, vročba.
Einlage, vložba.
Einlagsbogen, vložna pola.
Einlagsschein, vložen list.
Einlegen, vložiti.
Einleiten, vpotiti, vpeljati.
Einlösen, rešiti, odkupiti.
Einlösungsrecht, odkupna pravica.
Einmahnen, opomniti, opominjati zastran dolga.
" eine Schuld, térjati dolg.
Einmahnung, opomin.
Einrede, odgovor.
Einreichen, vložiti, podati.

(Dalje prihodnjič.)

Raznosti.

(Slovenske tiskovine.) Naznanjali smo, da je dvorna in državna tiskarna založila vse za sodnije potrebne tiskovine v slovenskem jeziku, da pa je g. predsednik graške deželne sodnije dotični ministerski ukaz sodnijam naznanil z dostavkom, naj do avgusta t. l. naznanjajo, katere slovenske tiskovine želé sprejemati za 1883. l., ker baje za l. 1882. ni več fonda za nakupovanje tiskovin. Meseca marca je državna tiskarna vsem sodnijam razposlala izkaz slovenskih tiskovin in nakatere sodnije so si tudi nekaj tiskovin naročile. Da pa zaradi fonda nobenega izgovora ne bode, dovolilo je justično ministerstvo, da si smejo sodnije takoj naročiti tiskovin, ko bi tudi vsled tega za letos se tu pa tam prekoračil, ker proračun tako gre le za majhne zneske.

(Iz Celja) se poroča: Pod prejšnjim vodjem tukajšnje okrajne sodnije se je bagatelna tožba zaradi motenja v posesti rešila v slovenskem jeziku. Dr. Langer in dr. Stepischnegg sta proti slovenskim odlokom vložila priziv (rekurs), a nadsodnija v Gradci zavrnila je oba

rekurza kot nedopustljiva (unzulässig). Pri okrajnej sodnji v Litiji rešila se je zemljiščna-knjižna prošnja slovenski, knjigovodja pa v strahu pred g. Waserjem ta odlok izvršil in vpisal je v nemškem jeziku. Ko je to prišlo nadsodnji na znanje, pozvala je le-ta okrajno sodnijo litijsko, naj se opraviči, zakaj se slovenski odlok nij tudi v zemljiščne knjige vpisal slovenski? Kakor se iz tega vidi, udali so se gospod predsednik Waser in nadsodnije svetovalci popolnem zadnjemu jezikovnemu ukazu. Radovedni smo samo to, kako dolgo bode še naš predsednik Heinriher tiral opozicijo proti ministerstvu.

(Cahiers judiciaires.) Tako zvani „Cahiers judiciaires“ vpeljali so se v Franciji pod drugim cesarstvom, ter se jako hvalijo. S iem imenom zaznamenujejo se registri, katere mora imeti vsaka občina, da zapisuje v nje vse kazenske obsodbe, katere je kaka sodnja francoska izrekla nad hudodelnikom, v občini rojenim. Vsaka obsodba mora se po uradnej poti objaviti občini rojstvenega kraja. Ako se o zatoženem ve, kje se je rodil, vé se potem tudi, kolikokrat je bil že obsojen. Ti registri vpeljali so se v Italiji ter se obdržali tudi v Elzaciji, kjer so se pod nemškim vladarstvom kot jako koristne izkazali, tako, da jih menijo vpeljati po vsej Nemčiji.

(Imenovanje.) Gospod Julij Polec, pristav pri okrajni sodnji v Logateci imenovan je za pristava v Kamnik. V Logatec pa pride gospod Jak. Kobal, do sedaj avskultant pri okrajni sodnji na Vrhniki.

Listnica uredništva: Gospodu dr. M. P. v Poděbradu. Obžalujemo, da nismo nikakor v stanu, imenovati slovenskega jurista, ki bi hotel prevzeti dotični posel. Povpraševali smo, ali brez vspeha. Najbolje bode, če se obrnete na univerzo, do gospoda Aleksandra Hudovernika, stud. jur. S presrčnimi pozdravi!

Vabilo na naročbo.

S to številko poteklo je polletje. Do p. n. naročnikov obračamo se s prošnjo, da ponové svojo naročnino, ker se bode list pošiljal samo tistim, ki so plačali naročnino.

Upravništvo.